

De Zuiver Abstracte Kunst. //

Alle kunst is in wezen louter « verhoudings- /
beelding » geweest : enkel esthetische beel- /
ding van verhouding door lijn en kleur, vo- /
lume of toon. Slechts schijnbaar is de schil- /
der(- ku), beeldhouw- en bouwkunst beelding /
van lijn en kleur of (+ van) vorm geweest. /
Nooit was het te doen om deze te beel- /
den. Steeds « verwerkte » men vorm en kleur /
ten einde (- [xx]) verhouding tot uitdrukking /
te brengen. Evenwel spelen (- tòch) vorm en /
kleur (+ tòch) de hoofdrol in alle vormkunst. /
Want uit hun aard sluieren deze de /
zuivere beelding van verhouding. //

Eeuwen van cultuur van vorm en kleur /
echter heeft deze al meer geabstraheerd, /
de lichamelijke van de vorm te niet /
gedaan en ten slotte tot de uiterst(-e) /
beeldbare abstractie van vorm en kleur /
gevoerd. //

De uiterst beeldbare abstractie van de kleur /
is de primaire kleur. Die van den vorm is /
de tweeheid van de rechte lijn in rechthoe- /
kigen stand ten opzichte van elkander. /
Deze tweeheid zou echter ook weder tot /
vorm of symbool worden als zij niet in /
veelheid van voortdurend (- zich) onderling zich /
opheffende tegenstellingen gebeeld werd. /
Zoo wordt het rechthoekig vlak, hierdoor ///

ontstaan, toch opgeheven als vorm. Het /
 geeft de ⟨+ drie⟩ primaire kleur⟨+ en⟩ en de onmisbare /
 tegenstellingen hiervan (wit, zwart, grijs) /
 vlakheid en bepaaldheid. //
 Door deze eenvoudige middelen is verhou- /
 ding zuiver te beelden en daarmee even- /
wicht, het essentieele van kunst. De /
 beelding is even reëel als en meer « bepaald » /
 concreet dan vorm en natuurlijke kleur. /
 Tegenover deze is zij evenwel ter onder- /
 scheiding « abstract » te noemen. Ook /
 is zij abstract door de⟨- n⟩ onveranderlijke⟨- n⟩ /
 ⟨+ rechthoekige⟩ verhouding van stand : concreet, reëel, /
 door de steeds varieerende verhoudingen /
van afmeting. //

Al is alle kunst (natuurlijke -, abstrahee- /
 rende - en zuiver abstracte kunst) in wezen /
 verhoudingsbeelding, dus eën, zoo is er /
 tóch een definitief verschil in de verhou- /
 dingsbeeldingen. Alle vormkunst beeldt /
 verhouding door ongelijkwaardige -, de /
 zuiver abstracte kunst door gelijkwaar- /
dige elementen. Want alleen de beeldings- /
 middelen der zuiver abstracte kunst kun- /
 nen tot ⟨- zuivere⟩ gelijkwaardigheid gecom- /
 poseerd worden. De schijnbare gelijk- /
 waardigheid in de compositie door vorm- /
 kunst te bereiken schept wel ⟨+ een natuurlijke⟩ « harmonie », /
 maar geen zuiver evenwicht. ///

Door den aard der verhoudingsbeelding toont /
 de kunst de verhouding van den mensch tot /
 hetgeen hem omringt. De mentaliteit, d.i. /
 ons denken en voelen, ⟨onze → ons⟩ geheele « mensch- /
 zijn », in elke periode verschillend, staat ook /
 in elke periode anders tegenover hetgeen hem /
 omringt. En zoo zien we dat enorm ver- /
 schil in kunstuiting dat, vanaf de vroegste /
 tijden tot op heden, oppervlakkig gezien /
 slechts eèn aanhoudend wisselen is maar /
 inderdaad eèn voortdurende cultuur in- /
 houdt en bepaalt wordt door de wissel- /
 werking van mentaliteit en omgeving. //

De al meer zich van de natuur verwijde- /
 rende mentaliteit en omgeving bewerkten /
 al meer een scheiding van kunst en natuur. /
 Aanvankelijk toonde de kunst de harmonie /
 tusschen mensch en natuur. Zij volgde de /
 natuur. Allengs tradt zij meer zelfstan- /
 dig op. Tot zij in de zuiver abstracte /
 kunst geheel zelfstandig is, vrij van de /
 natuurlijke verschijning, enkel het /
 essentiele, ⟨+ « evenwaardige » « verhouding », tot beel- /
 ding brengt. //

Het realiseeren van evenwaardige ver- /
 houding is voor het leven van het hoogste /
 belang. Door evenwaardige verhouding /
 alleen kan, maatschappelijk en economie /
 eenheid, vrede, geluk, welvaart benaderd /
 worden. ///

Het begrip evenwaardige verhouding is /
 logisch voor de huidige mentaliteit, voor /
 welke andere traditioneele begrippen en /
 gevoelens als liefde, vriendschap, broeder- /
 schap, al meer onreëel en minder moge- /
 lijk te realiseeren worden . . . ook mede /
 door de veranderde levensomstandigheden. /
 De principes van deze begrippen en gevoelens /
 blijven echter als begrip en gevoel in het be- /
 grip evenwaardige verhouding vervat niet /
 alleen maar worden er meer praktisch /
 uitvoerbaar door. Het begrip evenwaardige /
 verhouding omvat den diepen inhoud van /
 de oude moraal : liefde, vriendschap, broe- /
 derschap, enz. maar doet deze op zuivere /
wijze realiseeren. Het is het begrip van /
 « recht ». Op economisch gebied reali- /
 seert het zich (<- door) als de gelijkwaardige /
ruil (zuivere handel) : maatschappelijk /
 als gelijkwaardige ruil van het mo- /
 reele en materiele. //

Ongelijkwaardigheid in de verhouding /
 dezer tweehed, in de verhouding van /
mensch en natuur, is de oorzaak van al- /
 le ellende, die bestaan heeft of bestaat. /
 Het domineeren van het een over het ander /
 of van den een over den ander heeft tot op /
 heden tot velerlei wantoestanden geleid. /
 Slechts door onafhankelijk, vrij te staan /
 tegenover alles en allen, op moreel en /
 materieel gebied, kunnen we tot waar ///

« menselijk » bestaan komen als we, be- /
 vrijd, evenwaardige verhouding zoeken. /
 Deze alleen ⟨– ver⟩bindt ons en verbindt ons /
 met het geheel : doet ons één zijn met /
 het geheel. //

Zoo is de zuiver abstracte kunst van /
 groot cultureel gewicht. Zij is geen dog- /
 ma, maar slechts product van cultuur. /
 Zij is een beeld van menselijke cultuur, /
 maar deze vooruit, omdat zij « kunst » /
 is, die steeds vóór gaat. Zij heeft geen /
 principes, maar toont principes, die /
 tot op heden ingekleed waren en vervormd /
 door allerlei vorm : door ons voelen, door /
 ons denken. Omdat zij enkel « beeldend » /
 is kan zij de principes van alle « zijn », /
 de grondwaarheden die we niet kunnen /
 kennen, tonen zonder te omschrijven. /
 Zonder te verklaren, verklaart, verhel- /
 dert zij. Natuurlijk heeft de zuiver ab- /
 stracte kunst ⟨– vaste wetten⟩ vaste beeldings- /
 wetten zonder welke zij niet bestaan zou. /
 Deze zijn echter evenmin dogmatisch /
 te noemen als de wetten der natuur en /
 der natuurlijke kunst. //

Evenmin als dogmatisch is de zuiver /
 abstracte kunst decoratief. Oppervlak- /
 tig gezien heeft zij er den schijn van door /
 haar eenvoudige beeldingsmiddelen. /
 Weten we echter dat het essentiele van /

kunst de verhoudingsbeelding is, en dat /
 de zuiver abstracte kunst (– deze het) de /
 (– zuiverste verhouding) meest evenwichtige /
 verhouding tot beelding brengt, dan is /
 het duidelijk dat zij juist het minst deco- /
 ratief is. //

Van de uitbeelding van verhouding /
 hangt het al of niet decoratief-zijn af. /
 Zoo kan zelfs een schijnbaar ornament /
 zuivere kunst (Byzantijnsche mozaïken) /
 en een « schilderij » decoratieve kunst /
 zijn. Evenwel is het zeer moeielijk om /
 met een zoo eenvoudig middel de diepst /
 beeldende uitdrukking te bereiken : niets /
 is aan het toeval over te laten, de meest /
 exacte techniek wordt geëischt. In theo- /
 rie zou een zuiver abstracte beelding /
 gemakkelijk te reproducieren zijn, maar /
 de praktijk leert hoe moeielijk het is. In /
 theorie zou een mechanische uitvoering, /
 techniek, gewenscht kunnen zijn, maar /
 de praktijk doet zien dat dit althans heden /
 nog onmogelijk is. //

Door haar eenvoudige beeldingsmiddelen /
 kan de zuiver abstracte kunst de objec- /
 tiviteit van het ornament, de zuiverheid /
 der geometrische constructie, de sponta- /
 niteit van het kind uitdrukken. Toch /
 spreekt het subjectieve uit het objectieve, /
 is het schijnbaar mathematische vrij, /
 de spontaniteit bewust in de zuiver /
 abstracte kunst. Zij ///

ontstaat door zuivere intuïtie, door lan- /
 ge cultuur bewust geworden. Zij ont- /
 staat niet uit het intellect of uit vaag /
 intuïtief gevoel, zelfs al poogt dit laat- /
 ste zich van het denken vrij te maken. //

De « beeldingswijze » der zuiver abstrac- /
 te kunst is het terrein der kunstnijver- /
 heid binnengehaald de zuiver abstrac- /
 te kunst zelf liet, welke toepassing /
 ook, niet toe. Integendeel neemt zij /
 alles in zich op : onze geheele materiele /
omgeving. In haar consequentie is zij de /
 eenheid van alle kunsten. Slechts aanvankelijk /
 uit zij zich afzonderlijk op de verschillende kunst- /
 terreinen. Zoo is het schilderij der zuiver ab- /
 stracte kunst een surrogaat voor de kleurbeel- /
 ding en de « statue » voor volumebeelding in /
 de komende architectuur. //
 Almeer wordt « kunst » reëel. Zich al meer /
 realiseerende wordt haar verschijning geheel /
 anders. Haar eigenlijke inhoud daarentegen /
 blijft niet alleen maar komt tot meer directe /
 uitdrukking: onze geheele materiele omge- /
ving gaat evenwichtige verhouding tonen. //

Heeft de zuiver abstracte kunst een algemeene /
 techniek en ⟨- vaste⟩⟨+ bepaalde⟩ beeldingsmiddelen, het /
 is een reden voor velen om te menen dat /
 haar beelders elkaar navolgen. Zoo wordt /
 zij als universeele, collectieve uiting tegen- ///

gegaan en tot een individueele uiting ver- /
 laagd. En toch heeft men reeds telkens, als /
 een ⟨+ nieuwe⟩ kunstuiting op kwam, voor een derge- /
 lijk probleem gestaan. Wel laat de eenvoudig- /
 heid der beeldingsmiddelen van de zuiver ab- /
 stracte kunst niet zooveel verschil in beelding /
 toe als men in vormkunst gewoon is te zien, /
 maar er is ruimte voor persoonlijkheid voor /
 zoover die in dezen tijd nog geëischt wordt. /
 Persoonlijkheid van een artiest te verlangen /
 is eigenlijk een individueele opvatting. Voor /
 het meer universeel begrip zal, in de toekomst, /
 de persoonlijkheid ⟨– met het doel zich te onder- /
 scheiden⟩ niet meer gelden. Alleen de persoon- /
 lijkheid als evenwaardig deel van de collec- /
 tiviteit zal waarde hebben. Maar thans /
 ⟨+ nog⟩ bouwt ⟨– nog [xxx]⟩ juist de persoonlijkheid /
 de kracht van den artiest, de komende collec- /
 tiviteit op. //

Het is dus logisch dat de zuiver abstracte /
 kunst ⟨+ langzamerhand⟩ moet voeren tot oplossing der persoon- /
 lijkheid van den artiest. Het geheele levens- /
 beweeg gaat naar de oplossing van het in- /
 dividu-op-zichzelf. Het cultuurleven /
 toont ons dit o.a. in de « mode » (kleeding, /
 het maquilleeren, de coiffure, enz.) en in /
 zooveel andere uitingen der samenleving. //

De zuiver abstracte kunst is gegroeid door /
 cultuur rechtstreeks uit het verfijnde /
 wereldsche leven zelf. ⟨– uit de beschaving. Zij⟩ ///

Zij is niet rechtstreeks het product van /
geïsoleerd wetenschappelijk, filosofisch of /
godsdienschtig denken of voelen, hoewel dit /
onloochenbaar van groot cultureel belang was. /
Lange cultuur heeft in het volle cultuurleven /
den zin voor het natuurlijke naar achteren /
gedrongen, zooals we kunnen zien aan de /
mode, in de geabstraheerde mannequins, (– enz.) /
affiches, enz. Ook is het bezitten van tot /
op zekere hoogte geabstraheerde kunst (Kubis- /
me, Surrealisme, enz.) reeds bij een gedeelte /
der elite « mode » geworden. //

De dikwijls grillige mode toont eèn voortgaan- /
de cultuur van het natuurlijke tot het abstrac- /
te. De uitdrukking der mode heeft een diepen /
grond. De mode toont, dat de uiterlijkheid /
van gewicht is. Er is als louter wijsheid /
zoowel als op het terrein van het redelijk /
denken ook in dezen tijd reeds gezegd dat /
« juist door de uiterlijkheid het innerlijke /
gekend wordt. In kunst zien we dat de /
beelding den inhoud vertolkt en al meer /
dat de beeldingswijze en de beeldingsmid- /
delen van het grootste gewicht zijn. Zoo /
toont de kunst eveneens dat juist de uiter- /
lijkheid van het hoogste belang is, in leven /
en in kunst. //

Sept^{br}. 29

Piet Mondrian. ///